

Kolay tüketilen fikirlerden korkarım

Fotoğraf: Muhsin Akgün

Radikal Hayat / 09/12/2013

Desenlerinde ve videolarında 'hikmetinden sual olunmaz' meseleleri hallaç pamuğu gibi atan İnci Eviner'le konuşacak şey çok. Biz, yer darlığından sadece Galeri Nev'de sergilenen yeni videosu 'Modern Çöküşün Bakımı'na odaklandık.

'Harem'in de dahil olduğu önceki videolarınızın büyük bir çoğunluğunda halihazırda var olan mekânları kullanıyordunuz. 'Modern Çöküşün Bakımı'nda ise gerçek olamayacak bir mekân söz konusu sanki... Burada da bazı mimari mekânları alıntıldım ve bu alıntıları kendi jestlerimle dönüştürdüm, ortaya çıkan kırık mekânlar zamansal kaymaların bir sonucu. Modern mimarinin insan zihnini şekillendirme arzusu üzerine temellendi. Yani bir modern arzu haritası çıkarıp onun içinde hareket etmek istedim ve bunu paralaklarla gerçekleştirebileceğimi düşündüm. Bir sene önce ilgilenmeye başladım bu konuyla. Bu işte de farklı perspektiflerin ortaya çıkardığı kaymalar tuhaf bir şantiye ortamına dönüştü. Havada miyiz, yerde miyiz, belli değil. Kızlar bu ortama beyhude bir şekilde yerleşmeye çabalyorlar. Bunun da modern kavramların yani gelişmeci, progresif, evrensel, belirli inanç, algı, bilgi gibi nosyonları yeniden tartışmak için bir olanak yarattığını düşünüyorum. Modernist mimariden seçtiğim çizim örnekleri Auschwitz le Pratt & Whitney ve Andrea Palladio'yu aynı rasyonel aklın uzayında yan yana getirdi. Aydinger kâğıdını bu mimari çizimlerin üzerine koyup kopyalamaya başladım, belli bir noktada durdum ve çizime kendi jestlerimle devam ettim. Böylece eklemelenmiş, melez desenler ortaya çıktı ve bu desenlerden mekânlara doğru evrildi. Mesela şu öndeki bina August Perret'nin Champs - Elysées tiyatrosu çizimidir ve tarihin ilk betonarme konstrüksiyonudur. Burada daha çok Perret'nin eliyle yaptığı çizim beni ilgilendiriyordu. Mimarinin insan zihnini şekillendirebildiğine inanılan bir dönemi günümüz dünyasına taşımak istedim. Ve tuhaf bir kent çıktı ortaya. Yerin altında olması gereken hücreler yerüstüne çıktı. Suda yüzen figürler de var, uçanlar da... Böyle bir alan oluştu. Aslında dünyayı, hayatı ve bedeni yeniden ve yeniden inşa etme arzusu ve bunun işleyiş biçimine virütik bir müdahale yapmak istedim. Sonuçta bu garip sahne aynı zamanda uzaya fırlatılmış bir yerleşke olarak çalışmaya başladı. Yaptığım işler o kadar uzun bir zamana yayılıyor ki... Sonuçları ben de yaparak, çalışarak görüyorum. Bu yaklaşım, bienaldeki işim 'Ortak Eylem Aygıtı'nda canlı sahne ve atölyelere dönüşerek bana ve öğrencilere farklı kavramlar üzerinde çalışma ve üretme olanağına dönüşmüştü.

Modernizmle hesaplaşmak halen mümkün mü? Postmodernizm, bu alanı tüketmedi mi? Benim için bu meselelerle başa çıkabilmenin yolu çok düzlemler ve paralaks bakışla katlanarak yaratılan bir uzamda hareketle mümkün oldu. Farklı farklı açıları aynı yerlerde kesiştirerek, son derece kaygan ve iç içe oluşan bir mekân yaratmak istedim bu aynı zamanda, zaman ve mekân kaymalarının da bir ifadesi olabilirdi. Bu çoklu düzlemleri diğer videoların bir kısmında da kullandım. Arkadan öne, önden arkaya, yanlara, içe doğru... Sürekli işleyen bir alan... Bu hesaplaşma aslında, şimdi günümüze kalan kavramların nasıl değiştiği, dönüştüğü, nereden nereye sıçradığıyla ilgili...

'Modern Çöküşün Bakımı' için verdiğiniz referanslardan biri de Bruegel... Evet, Bruegel'de de, Bosch'ta da çocukluğumdan beri çok etkilendiğim bir şey merkezi bir anlatının olmaması ve resmi ideolojinin kontrolünden kaçan günlük sıradan hayat sahneleri... Tıpkı bir sürü filmin sahnesini aynı anda görmemiz gibi bir şey bu. Bu resimlerde gözünüz önceden belirlenmiş bir direksiyonla yönlendirilmez, hiyerarşi ve keskin bir perspektif yoktur, hayatın sıradanlığı içinde anlatıya istediğiniz yerden başlayabilirsiniz. En uzaktaki şey de çok nettir, en öndeki de nettir. Sadece bir boyut farklılığı vardır. Dolayısıyla resimsel derinlik dediğimiz şey amaçlı olarak üzerinde çok da düşünülmemiş bir şeydir Bruegel'de. Bu resimlere duyduğum hayranlık bana aynı anda hikâyenin farklı farklı açılarını ortaya koyabilme imkânı verdi. Ben aslında ressamım. Desen yaparak başlıyorum işe. Ve belli bir çizgide ilerleyen kompozisyon dışında aynı anda ve paralel dünyalar yaratabiliyorum. Belki de buraya temsilden nasıl kurtulabilirim derken geldim... 'Modern Çöküşün Bakımı'nda sanat tarihine referanslar da var. Ortalarına aldıkları hastaya bakım yapan hemşireler, Rembrandt'ın 'Anatomi Dersi'nden izler taşıyor... Aslında bu yaklaşım çalışma yöntemimi de yansıtıyor, atölyeye girmeden önce bir sürü not alıyorum, eskiz çiziyorum. Oradan başka bir yere doğru gidiyorum. Alıntılar ve hareket çok önemli. Sürekli hareket ettikçe yeni anlamlar ortaya çıkarabiliyor bu figürler. Doğrudan bir şey anlatmak yerine bir anlatının olanaklarını ortaya koyuyor aslında. Burada olup biteni tam kestirmek mümkün değil. Hemşirelerde şefkatle haset arasında giden bir durum var. İşin başka bir yerinde de hemşireler var ve orada güç gösterisi söz konusu. Ama benim belirli bir 'vocabulary'm var. Bu disko topu Andy Warhol'undur ve onu bütün işlerimde kullanıyorum. 'Harem'de de vardı. Ve de kızlar bu alan içinde yüzüyorlar, uçuyorlar ve tüm bu kalıntıların içinde kendilerine yeni bir yaşam arıyorlar.

Bu haset ifadesi çalışmalar sırasında kendiliğinden mi ortaya çıktı? Hayır, o benim bünyemde var (Gülüyor). Eskiden beri, önce insanın gözüne güzel gelen bir şeyin arkasında hainlik arama dürtüm var. Mesela Max Beckmann'da, Rembrandt'ın otoportrelerindeki tekinsizlik, o estetik içindeki varoluşsal gerilim beni hep ilgilendirdi. Onları sanat haline getiren şey oydu aslında. Ve öğrenciyken kendime de o ressamı örnek olarak seçtim. Akademide resimden çok desente

ilgilendim ve çizerek, çizginin ne kadar olanaklı bir anlatım aracı olduğunu kavradım, bir yandan çizgiyle hafızanın izlerini yakalayabilirsiniz, öte yandan düşüncenin kavramsal boyutunu keşfedebilirsiniz ve bütün bunlar özneyi tartışmak için müthiş bir atölyeye dönüşebilir. Elbette benim için aynı zamanda çizmek, insanın aklının ve ruhunun içinde dolaşmak için iyi bir araç... Yaptığım bütün işlerde, dikkatimi o bilinçaltıyla bilinç arasındaki boşluğa dikiyorum. Ama aynı zamanda da insanı bakmaya, içine almaya çağıran işler. Didaktik olmaktan, kolay tüketilen fikirlerden, ucuz ahlaklıktan çok korkarım.

Bienal'de otonom bir kampüs gibi işleyen 'Ortak Eylem Aygıtı: Bir Etüt' işiniz de didaktikliğe alternatif bir eğitim modeli miydi?

Aynı zamanda öyle bir boyutu da var. Tipik bir akademisyen değilim zaten. Gezi'den sonra içinde bulunduğumuz ruh halı, bir şeyler yapma, değiştirme konusundaki heyecanımız beni o işe sürükledi. Aslında çoğumuz, sanatçılar olarak artık araştırmalarla, alıntılarla, zaman ve hareketle davranıyoruz. Doğrudan doğruya bir mesajı iletmek veya bir imge yaratmak beni ilgilendirmiyor. Dolayısıyla orada bütün bunlar canlandı ve öğrenciler kendi hikâyelerini yazmaya başladılar. Fakat onlar için bir alan, bir kampüs hazırladım ben. O alanı hazırlarken bütün bu mimari yapılardan yararlandım ve bu yapılar gövdeye bir hareket verdi. O yapılar içinde öğrenciler estetik ve politik karşılaşmaları bireysel veya kolektif olarak deneyimleme olanağı buldu ve düşünceye hareketin kattığı ivme çok önemliydi. Ve birtakım prop'lar, objeler koydum; sülünler, kartallar, gümüş yataklar gibi... Bütün bunlar onlar için birer malzeme, alıntıydı. O alıntının içinde araştırıp bulmaya çalıştılar. Ece Ayhan kürsüsünde onun şiirleri sürekli okunarak bir hareket içinde çözüldü. Dolayısıyla hareket, zaman ve mekân bütün işlerde vardı. Orada da 40 gün boyunca gerçek aktörlerle farklı bir okul deneyimi gerçekleştirdik.

'Modernliğin Çöküşünün Bakımı', ismiyle de Gezi direnişini çağırıyor sanki... 'Ortak Eylem Aygıtı', Gezi sürecinden sonra, bu iş ise öncesinde yapıldı. Tabii ki hepimiz demokrasiden bahsediyoruz. Başbakan Erdoğan da demokrasiden bahsediyor. Onun baktığı yerden demokrasi başka, bizim baktığımız yerden başka bir şey. Nedense o demokrasi iki tarafın da aleyhine işliyor. Aynı kavramlar farklı pratik ve tanımlara dönüşüyor, Gezi'de gençler bunu mizahla aşmaya çalıştılar. Bazı kavramları ve nosyonları iyileştirmeye çalıştıkça elimizden kayıp düşüyor. Bunun arkasındaki sahneleri tarihsel mekânları merak ediyorum. İşte ben insanları bu sahnelere davet edip bu yüzleşmenin olanaklı olacağı bir düzleme çekmeye çalışıyorum.

KADINLARI DAHA İYİ ANLIYORUM TABİİ

'Harem' videonuzda sadece kadın oyuncuların olması tabii ki tesadüf değildi. Ama burada da kadın oyuncular ağırlıkta. Bu sefer bir tesadüf mü bu durum?

Kadınları daha iyi biliyorum tabii. Ve onların sürekli politik malzeme olmalarını içeriden daha iyi anlayabiliyorum. Ama doğrudan feminist mesajlar taşımak yerine Judith Butler'ın yazdığı gibi sürekli hareket halinde o cinsiyetle ilgili farklı farklı etkilere maruz kalan bedeni ortaya çıkarmaya çalışıyorum.

Bunun araştırmalarını sadece desenle mi yapıyorsunuz?

Yo, okurum, çok severim okumayı. Ama bir toplumbilimci gibi okumuyorum belki. Neyse aklımda kalan, o beni uyarıyor. Bir de tez danışmanlığı yapıyorum. Hocalığın en zevkli yanı öğrenmek... O okumalar da çok etkili oluyor. Yıllar önce Deleuze ve Guattari'yi ilk okuduğumda inanılmaz bir ufuk açmıştı önümde. Ama asla Deleuze ve Guattari'nin fikirlerinin bir örnekleme gibi olmadı yaptıklarım hiçbir zaman. Hem bilişsel olan bir şeyi çok iyi çalışmalı hem de samimi olmalı. Bir şeyi görünür kılmak için çok ciddi bir arzu duymam gerekir. Öyle bir arzum olmazsa o işi başlamam mümkün olmazdı...